

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Nová rámcová strategie pro mnohojazyčnost

KOM(2005) 596 v konečném znění

(2006/C 324/24)

Dne 22. listopadu 2005 se Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Zaměstnanost, sociální věci, občanství“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 6. září 2006. Zpravodajkou byla paní LE NOUAIL MARLIÈRE.

Vzhledem k zahájení nového funkčního období Výboru plenární shromáždění rozhodlo o zařazení tohoto stanoviska do programu říjnového plenárního zasedání a v souladu s článkem 20 Jednacího řádu jmenovalo paní LE NOUAIL MARLIÈRE hlavní zpravodajkou.

Na 430. plenárním zasedání, které se konalo dne 26. října 2006, přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 105 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry:

1.1 Výbor doporučuje následující:

- Komise by měla lépe informovat členské státy a uvést přesněji žádoucí vazby nebo doplňková opatření v národních plánech, a dále by měla jasně deklarovat, že mnohojazyčnost či vícejazyčnost je možným přínosem politické a kulturní integrace EU a nositelem porozumění a sociálního začleňování,
- rozšíření nabídky výuky by mělo být koordinováno na evropské úrovni, chceme-li dosáhnout trvalých výsledků, kde potenciální zásobárna kompetencí nebude tvořena omezeným počtem jazyků,
- je třeba podporovat všechny mnohojazyčné postupy v profesní, kulturní, politické, vědecké a sociální oblasti,
- mezi oslovenými odborníky by neměli být pouze specialisté v oborech společenských a vědeckých, ale také lidé z jazykovědné praxe, tlumočníci, překladatelé, učitelé a další jazykoví odborníci,
- Komise by ve fázi přípravy programů měla náležitě zohlednit současné generace mladých a méně mladých dospělých, a to z hlediska celoživotního vzdělávání a jejich kulturních práv,
- Komise by se měla opírat nejen o akademické práce, ale také o činnost sdružení aktivních v této oblasti, a podporovat iniciativy sítě občanské společnosti.

2. Úvod: shrnutí sdělení Komise

Jedná se o sdělení Komise, v němž je definován nový strategický rámec pro mnohojazyčnost a kde je znovu potvrzen závazek Komise ve prospěch mnohojazyčnosti. Uvádí se, že jde o první sdělení na toto téma. Pojednává o různých podobách evropské politiky v této oblasti a jsou zde navržena konkrétní opatření.

Sdělení vyzývá členské státy, aby plnily svou úlohu a podporovaly výuku, učení a používání jazyků. Za tímto účelem dává podnět k vytvoření nového institucionálního konzultačního portálu ve 20 jazycích.

Komise v tomto prvním politickém dokumentu o mnohojazyčnosti představuje novou rámcovou strategii zahrnující návrhy na specifická opatření v oblasti společenské a hospodářské a ve vztazích s občany. Komise sleduje tři cíle: podporovat studium jazyků a jazykovou rozmanitost ve společnosti; zasazovat se za zdravé mnohojazyčné hospodářství; zajistit občanům přístup k právním předpisům, postupům a informacím Evropské unie v jejich vlastních jazycích. Komise připomíná, že Evropská rada v roce 2002 v Barceloně zdůraznila nutnost podpory výuky nejméně dvou cizích jazyků, a žádá členské státy, aby přijaly akční plány na podporu mnohojazyčnosti, zlepšily přípravu učitelů jazyků, vyčlenily prostředky nezbytné pro výuku jazyků v raném věku a posílily výuku předmětů integrací cizího jazyka. Komise upozorňuje, že evropské podniky potřebují mít znalosti jazyků Evropské unie, jakož i jazyků našich dalších obchodních partnerů z celého světa, a že ve většině evropských zemí se tato odvětví rychle rozvíjejí; Komise proto navrhuje několik opatření zaměřených na posílení

aspektu mnohojazyčnosti v hospodářství Unie. Co se týče její mnohojazyčné komunikační politiky, plánuje Komise zlepšení mnohojazyčné povahy mnoha svých internetových stránek a publikací vytvořením interní sítě, jejímž úkolem bude zajistit soudržnost jazykových postupů útvarů Komise. Navrhuje také ustavit skupinu na vysoké úrovni pro mnohojazyčnost, sestavenou z nezávislých odborníků, která by jí byla nápomocná při analýze pokroku členských států, a předložit další sdělení Parlamentu a Radě, v němž navrhne komplexní přístup k mnohojazyčnosti v Evropské unii.

3. Obecné poznámky

3.1 Výbor souhlasí s touto iniciativou a dodává, že strategický rámec je kvalifikován jako „nový“ a sdělení je „prvním politickým dokumentem o mnohojazyčnosti“. Z tohoto důvodu četné odkazy na dřívější strategický rámec⁽¹⁾ nepostačují k získání jasné představy. Výbor se domnívá, že by bylo užitečné, kdyby Komise vypracovala syntézu očekávaných přínosů, a to ve formě přidané hodnoty tohoto nového rámce a srovnání jeho dopadu. Bude vypracována studie dopadů tak, jak je definována v interinstitucionální dohodě mezi Komisí a EHSV⁽²⁾, a v rámci zjednodušení právních předpisů a správy? Výbor se domnívá, že samotné sdělení by pro členské státy nemuselo být dostatečně silným argumentem pro schválení programů, jež pro ně jinak nejsou závazné. I když je tato rámcová strategie předkládána na žádost Rady, vyžaduje nutnou harmonizaci a optimalizaci případných prostředků vyčleněných členskými státy i samotnou Evropskou unií. K této harmonizaci nelze přistoupit bez dobré znalosti opatření již přijatých na úrovni členských států či EU.

3.2 Komise „znovu potvrzuje svůj závazek“: Výbor si všímá, že tudíž existuje nějaký závazek předchozí. Výbor podotýká, že stav interních postupů Komise v oblasti mnohojazyčnosti není předmětem všeobecného uspokojení jak v rámci útvarů Komise, tak v jejich vztazích s okolím.

3.3 Výbor poukazuje na tento nedostatek a nerovný přístup mezi institucemi na jedné straně a všemi složkami evropské občanské společnosti na straně druhé (samostatný sociální dialog a občanský dialog). Všechny poznámky, studie a dokumenty užitečné a nutné pro vypracování samotných evropských právních předpisů a pro konzultace a diskuse s nimi spojené jsou neúměrně často formulovány a zveřejňovány v angličtině. Totéž platí čím dál častěji i pro interní schůze Komise nebo schůze, které Komise pořádá. Kdo se chce stát odborníkem Komise, musí proto mluvit anglicky; kdo chce zastupovat občanskou společnost v Bruselu, ten také. Stejně tak řada statistických či kvalitativních studií, na něž je odkazováno v tomto stanovisku, je k dispozici výhradně v angličtině⁽³⁾.

3.4 Některé dokumenty nejsou vždy k dispozici v jazyce zpravodajů jednotlivých institucí nebo obvykle konzultovaných zainteresovaných stran, což je dokladem skutečnosti, že konsensus nad třemi pracovními pivotními jazyky institucí EU není zdaleka respektován v institucionální ani v neformální komunikaci. Zde je vhodné dodat, že takto lze snadno vyřadit určitý počet účastníků z rostoucího počtu debat. Není proto překvapením, že v různých statistických studiích preferují respondenti studium v angličtině, neboť právě tento jazyk je potenciální výhodou v čím dál větším počtu rozhodujících situací. Právě to vedlo několik generací rodičů a vlád k „přednostní volbě“ výuky angličtiny a způsobilo současnou situaci.

3.5 V příloze sdělení se mimo jiné uvádí, že nejrozšířenější „cizí“ jazyk v EU není mateřským jazykem největšího počtu obyvatel. Tímto jazykem potenciálně mluví (potenciálně proto, že Eurostat neupřesňuje úroveň ani počet osvojených slov jako minimální hranici pro označení jazyka za mluvený) 47 % dotazovaných, mateřštinou je však pouze pro 13 % dotazovaných.

3.6 Výbor tuto skutečnost považuje za překážku demokratické přímé a nepřímé účasti občanů i jejich zástupců – Parlamentu a Výborů (EHSV, VR) – na přípravě předpisů, jež se jich týkají. Zpravodajové institucí, zástupci občanské společnosti, již jsou konzultováni v rámci demokratických a právních instancí či institucí, mohou často získat představu o záměrech Komise pouze za cenu značného úsilí nebo velmi nepřesného odhadu. Jak můžeme ignorovat, že ex ante občan vůbec neměl účinný přístup k informacím? Zvláště inkohorentní je to v rámci sdělení na toto téma. Náprava této kolektivní, intelektuální, a kulturní nesoudržnosti a hospodářské závislosti, jež poškozují nutnou kvalitní účast na demokratických procesech, vyžaduje prostředky a politickou vůli.

Výbor proto s uspokojením zaznamenává skutečnost, že Komise hodlá zmírnit tyto nevýhody zřízením pokročilejšího portálu, avšak tento portál je zaměřen na mnohojazyčnost, a nikoli na sdělení jako celek. Cíle, které Komise sleduje ve svém sdělení v kapitole „Mnohojazyčnost ve vztazích Komise s občany“, nejsou příliš zřejmé; toto sdělení by mohlo působit jako prosté prodloužení Plánu D. Komunikace ve 20 jazycích ještě neznamená změnu povahy institucionální komunikace, jež probíhá po přijetí rozhodnutí, do nichž občané nezasahují, a sama o sobě neposiluje účast občanů.

3.7 Řada pozorovatelů zdůrazňuje, že i když první stránky portálu a internetových stránek institucí mohou činit dojem mnohojazyčnosti, podrobnější průzkum odhalí dostupnost dokumentů pouze v angličtině.

(1) KOM(2002) 72/ KOM (2003) 449/ KOM(2005) 24 ze dne 2.2.2005 / 2005/29/ES/ KOM(2005) 356/ KOM(2005) 229 a 465.

(2) Protokol o spolupráci Evropské komise a Evropského hospodářského a sociálního výboru (listopad 2005).

(3) Poznámky [2], [12], [17], [19], [24], [25], [26], [30], [31], [32], [37], atd. ...sdělení KOM(2005) 596.

3.8 Výbor zdůrazňuje, že každý jazyk je legitimní součástí lidského kulturního dědictví, a podotýká, že anglický jazyk je vystaven riziku intenzivního užití bez řádných znalostí, neboť se prosazuje jako technický prostředek a méně je zohledňován jeho rozměr kulturní. Na tuto poznámku Výbor navazuje níže konkrétními připomínkami ke statusu a používání.

3.9 Výbor si všímá nerovnoměrného přístupu k mnohojazyčnosti založeného na hospodářských hlediscích (spotřeba, informace, profese a průmysl, znalostní společnost), jež by bylo vhodné vyvážit ve prospěch hledisek lidských, sociálních a sociologických, kulturních a politických. Je-li tím, co odlišuje lidskou bytost od zvířete, jak bylo zmíněno na tiskové konferenci uvádějící toto sdělení Komise, jazyk a výměna mezi lidskými bytostmi, kterou umožňuje, mělo by sdělení náležitě zohlednit, že výměny mezi lidskými bytostmi nemají výhradně obchodní nebo komerční charakter, ani se netýkají pouze obrany území nebo jeho zdrojů. Hodnotu sdělení by proto posílilo využití práce UNESCO v této oblasti k předložení pozitivních návrhů⁽⁴⁾.

3.10 Výbor schvaluje vazbu mezi Lisabonskou strategií, jejím prováděním, evropskou strategií pro zaměstnanost a tímto novým strategickým rámcem, navrhuje však, aby Komise prohloubila nutná konkrétní opatření soudržnější spolupráci vnitřních útvarů a generálních ředitelství Komise (zaměstnanost, kultura, ...). Výbor doporučuje Komisi, aby lépe informovala členské státy a uvedla přesně žádoucí vazby nebo doplňková opatření, a dále aby jasně deklarovala, že mnohojazyčnost či vícejazyčnost je možným přínosem politické a kulturní integrace EU a nositelem porozumění a sociálního začleňování. Odvětvová dopadová studie by měla zahrnovat počet a kvalitu zachovaných a vytvořených pracovních míst a reálný dopad na mzdy.

Výbor podporuje výzvu členským státům, aby „vypracovaly vnitrostátní plány, které by zajistily strukturu a soudržnost a ukázaly směr pro opatření na podporu mnohojazyčnosti“, podotýká však, že rozsah nabídky musí být koordinován na evropské úrovni, chceme-li dosáhnout trvalého výsledku, kde potenciální zásobárna kompetencí nebude tvořena omezeným počtem jazyků.

V rámci „strategie pro evropskou znalostní ekonomiku, nejkonzurenceschopnější na světě“ by bylo vhodné zvážit globálně počet zdrojových jazyků v Evropské unii, jenž by měl přesahovat počet jazyků dostupných a používaných v rámci vnitřního trhu, nechce-li se Evropská unie stát věznem vlastních jazykových bariér.

⁽⁴⁾ Všeobecná deklarace UNESCO o kulturní rozmanitosti ze dne 2. listopadu 2001 a Úmluva o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů ze dne 10. prosince 2005, v nichž je zdůrazněna nutná jazyková rozmanitost a vyjadřovací prostředky, potřebné k naplnění rozmanitosti a kulturního pluralismu jako nezadatelných, všeobecných, nedělitelných a vzájemně závislých práv. Dále je třeba citovat Všeobecnou deklaraci o jazykových právech, přijatou v Barceloně na Světové konferenci o jazykových právech ve dnech 6.–8. června 1996, již podepsalo 66 národních a mezinárodních nevládních organizací a síť právníků.

Právo přistěhovalců na výuku jazyka přijímající země by mělo být spojeno s právem zachovat si svůj původní jazyk a svoji původní kulturu⁽⁵⁾. Evropská unie by měla tyto jazyky považovat za dodatečný lidský zdroj na své cestě ke „světové konkurenceschopnosti“. Některé podniky již takto začaly uvažovat, je však dosud nutno připomínat, že tyto úvahy by měly zahrnovat pracující i jejich zástupce v odborech a organizace cílových spotřebitelů. Bude také zapotřebí opřít se o místní samosprávy, jež zahájily konkrétní opatření, jako např. přijetí s cílem „integrace“ v nejběžnějších jazycích přistěhovalců v posledních letech.

3.11 Jinou oblastí hospodářství, která by zasluhovala hlubší pojednání ve sdělení, jsou potřeby a motivace pracujících ve výkonu jejich profesí či v poradních instancích, např. evropských radách zaměstnanců. Výbor se považuje za politováníhodné, že Komise může plánovat harmonizované programy, jež nezohledňují tyto specifické potřeby. Sdělení tohoto rozměru má navrhnout témata, jež podnikům a pracujícím poskytnou výhledy a prostředky k tomu, aby se stali prvními nositeli této nejkonzurenceschopnější znalostní ekonomiky na světě, při plném zachování pravomocí sociálního dialogu a základních práv⁽⁶⁾.

3.12 Výbor uznává mnohojazyčnou zvláštnost EU⁽⁷⁾. Evropa nicméně není jediným kontinentem, zemí nebo politickým celkem, kde se mluví velkým počtem různých jazyků.

4. Několik konkrétních poznámek

4.1 Diskuse o Evropské chartě regionálních a menšinových jazyků Rady Evropy⁽⁸⁾ by neměly zastínit další aspekty, jako jsou:

- a) Status jazyků. Jazyk může být: úřední, pracovní, komunitární, menšinový, dominantní, jazyk kulturních, vědeckých nebo obchodních, institucionálních, diplomatických kontaktů, běžně používaný, profesní (zdravotnictví, vzdělávání, stavebnictví, průmysl, móda, apod.). Respekt k jazykové rozmanitosti, který Evropská unie hlásá a brání, vyžaduje, abychom také navrhovali různá a přiměřená řešení těchto situací a potřeb, neboť jednotný návrh, který by otázku jazyků redukoval na schéma „výuka-perspektiva-zaměstnání“, nebo dokonce „jazykové techniky-trh s novými produkty-vnitřní trh“ by neumožňoval naplnění cíle, kdy všichni občané EU budou hovořit dvěma cizími jazyky navíc

⁽⁵⁾ Stanovisko VR, CdR 33/2006, přijaté na 65. plenárním zasedání dne 14. července 2006, zpravodaj pan Seamus MURRAY, odstavec 1.10.

⁽⁶⁾ Článek 21 Listiny základních práv Unie zakazuje diskriminaci založenou na jazyku; článek 22 stanoví, že Unie respektuje kulturní, náboženskou a jazykovou rozmanitost. Lze uvést příklady sporů vyplývajících ze situací na pracovištích, kde tato práva zakotvená ve vnitrostátních předpisech nebyla respektována. (General electric medical systems GEMS, rozsudek odvolacího soudu ve Versailles, 2. března 2006, Francie).

⁽⁷⁾ Kapitola IV.2 sdělení.

⁽⁸⁾ Evropská charta regionálních a menšinových jazyků ze dne 5. listopadu 1992, již podepsalo 21 členských zemí Rady Evropy, z toho 13 členských států EU.

k jazyku mateřskému, a mohl by naopak kontraproduktivně snížit počet skutečně známých či mluvených jazyků v evropském kulturním prostoru. Výbor doporučuje, aby v souvisejících oblastech bylo dovoleno a podporováno užívání jazyka profesní, kulturní, politické, vědecké apod., a podporuje četné iniciativy, jež pocházejí od občanské společnosti. Veškerá povolená a podporovaná ústní či písemná komunikace v původních jazycích zvětšuje veřejný prostor svobod, aniž by nutně musela být překládána nebo tlumočena. Otázka počtu užívaných jazyků proto nezávisí na nákladech na jejich překládání/tlumočení nebo výuku.

b) Se schopností používat jeden či více cizích jazyků je spojena určitá společenská moc, přístup k prostředkům výuky jazyků a jejich distribuce do určité míry určují míru sociálního vyloučení či začleňování, i materiální či kulturní chudobu, neboť znalost jazyka otevírá přístup k socioprofesioním sítím, avšak především k sítím kulturním a solidárním. Patřit k určité síti přispívá ke zvýšení individuální nezávislosti, ale také se jedná o faktor integrace do současné společnosti. Pokud bychom od nynějška přestali usilovat o záruky plnění tohoto cíle mnohojazyčnosti na všech podstatných úrovních společnosti, včetně skupin ohrožených či znevýhodněných, způsobili bychom vyloučení některých populací.

c) Demokracie: Výbor podporuje cíl, kdy každý občan bude mluvit či jinak ovládat dva cizí jazyky navíc k jazyku mateřskému, kolik občanů a občanek má však dnes reálnou šanci nadít se jeho naplnění? Pro profesní, politické a hospodářské „elity“ současné generace dospělých bude již dostatečně obtížné udržet tento cíl v rámci *Akčního plánu na podporu výuky jazyků a jazykové rozmanitosti 2004–2006 a Programu Kultura 2007–2013* ⁽⁹⁾ pro evropské i vnitrostátní instituce; bude-li však ambiciózní cíl pro „všechny občany“ zachován, poukazuje Výbor na rozsah tohoto podniku. Víme například, který cizí nemateřský jazyk se prosadil v nejranějším stadiu výuky cizích jazyků. Takzvané vzácné nebo méně běžné jazyky ⁽¹⁰⁾ ovládá méně lidí, neboť s jejich výukou se v rámci školních či vysokoškolských osnov začíná později. Výbor také podporuje doporučení vytvářet příležitosti ke studiu cizího jazyka od nejranějšího věku, a to pod podmínkou, že výběr nabízených jazyků bude promyšlen z globálního hlediska, jež by mělo být hlavním předmětem sdělení. Jedná se o budoucnost a typ společnosti pro budoucí generace.

d) Přežití jazyků jako evropského jazykového dědictví: usilovat o to, aby velký počet občanů hovořil druhým či třetím jazykem není totéž jako usilovat o přežití velkého počtu

evropských jazyků v Evropě či ve světě. Nejedná se o protichůdné cíle, vyžadují však dva přístupy a odlišné způsoby naplňování. V tomto ohledu by iniciativa Komise týkající se normativní práce zaměřené na slučitelnost používání jazyků a nových informačních a komunikačních technologií měla zohledňovat riziko ochuzení, spojené s nerovnoměrným zaměřením úsilí v této konkrétní oblasti ⁽¹¹⁾. Výbor doporučuje, aby mezi oslovenými odborníky nebyli pouze specialisté v oborech společenských a vědeckých, ale také lidé z jazykovědné praxe, tlumočníci, překladatelé, učitelé a další jazykoví odborníci. Výše uvedené deklarace a úmluvy UNESCO například jasně říkají, že z hlediska světového dědictví je počet jazyků přítomných na internetu nedostatečný, a že toto omezené používání má dopady na kvalitu a počet jazyků dosud existujících.

e) Zachování používání menšinových a/nebo regionálních, či dokonce místních jazyků v Evropě by se nemělo hodnotit podle nákladů na jejich výuku. Nejenže dnes i podle bohaté odborné literatury jejich výuka od nejranějšího věku napomáhá intelektuální flexibilitě a rozvíjí poznávací schopnosti, jež jsou užitečné pro budoucí učení, ale poskytuje také můstky k jazykům více či méně příbuzným. Do budoucna proto nestačí umožnit zachování dědictví jeho předáním v raném věku nebo jeho rehabilitací v soukromé i veřejné sféře; je rovněž třeba mít na paměti, že živým jazykem se musí mluvit, že živý jazyk musí mít prostředí, které podporuje jeho veřejnou, a tedy i společenskou existenci, neboť není k ničemu učit se v základní škole jazykům, kterých na střední škole zanecháváme z nedostatku kontinuity dostupné výuky ⁽¹²⁾. Ve vzdělávacích systémech lze brát v potaz hospodářskou dynamiku, pokud přinášejí potřebné přechody k ostatním jazykům a pokud lze studium menšinového nebo regionálního jazyka zhodnotit ve vyšších stupních studia jako oporu pro studium jazyka dalšího. Studium příbuznosti jazyků je v tomto ohledu stejně klíčové jako počet mluvených jazyků ⁽¹³⁾.

f) Blízkost není jen zpřístupnění úředních nebo institucionálních textů na síti, ale nutnost umožnit evropským občanům zeměpisně blízkých zemí lépe vzájemně poznat své jazyky a navazovat kontakty, kde jazyk bude kanálem komunikace, ale také obrazem světa. Tuto vlastnost má stejně jako jiné projevy lidské činnosti (malba, hudba, grafika, pantomima a tanec, výtvarné umění atd.). Je zapotřebí zajistit, aby se tyto občané lépe poznali a udržovali kontakty ve svých jazycích, jež náleží do různých jazykových skupin, při zachování

⁽¹¹⁾ *Les processus de modernisation dans l'enseignement des langues pour adultes* (Proces modernizace ve výuce jazyků pro dospělé), disertace paní Judith BARNAOVÉ, Université Charles de Gaulle – Lille 3, Francie, 2005.

⁽¹²⁾ Stanovisko Regionální hospodářské a sociální rady regionu Aquitaine-France, přijaté plenárním shromážděním dne 14. prosince 2005, Jazyky a kultura Akvitánie (*Langues et cultures d'Aquitaine*). Zpravodaj: pan Sčrgi JAVALOYES.

⁽¹³⁾ Závěry Rady o Evropském ukazateli jazykových kompetencí (Úř. věst. C 172, 25.7.2006, s. 1).

⁽⁹⁾ KOM(2004) 469.

⁽¹⁰⁾ „méně rozšířené“.

respektu ke kulturám a identitám, jež tvoří identitu a hodnoty Evropy. Výbor klade důraz na pozitivní úlohu výměn a partnerství, o nichž hovoří Výbor regionů⁽¹⁴⁾, a podtrhuje, že bez ohledu na strategii výuky jazyků je poptávka stejně důležitá jako nabídka. Na motivaci ke studiu jazyků by se také mělo nahlížet i z jiných hledisek než jen z hlediska utilitárního (hospodářství a zaměstnanost).

- g) Potřeby v oblasti soudržnosti a evropské identity se netýkají pouze obchodu a identity. Existují také reálné potřeby vzájemného porozumění osob z různých geografických, sociálních a kulturních oblastí, jež prodělávají někdy společný, jindy odlišný vývoj. Schází dopadová studie, jež by zohlednila i méně významné aspekty, jež se v dlouhodobém měřítku mohou ukázat jako důležité. Doba nezbytná pro formování nabídky a poptávky v oblasti jazykového vzdělávání se totiž počítá v letech a generacích.

Obecněji řečeno, sdělení nestrukturuje své cíle v čase: chybí rozdělení na minulost, krátkodobou budoucnost, střednědobý výhled a závazky vůči budoucím generacím.

Dále zde působí aspekty humanitární, kulturní, azylové a migrační, potřeby a úloha místních územních samospráv a socioprofesionální aspekty. Socioekonomičtí partneři (Evropská unie konfederací průmyslu a zaměstnavatelů (UNICE), Evropské středisko podniků s veřejnou účastí a podniků obecného ekonomického zájmu (CEEP), Evropská konfederace odborových svazů (EKOS)), nevládní organizace v oblasti sociálních a kulturních lidských práv, akademici a úřady by měli být konzultováni rovnou měrou, tj. nikoli za účelem provádění strategie přijaté bez nich, ale naopak strategie, o níž bylo rozhodnuto spolu s nimi. To by bylo nejlepší zárukou širokého zapojení zúčastněných stran, jež je předpokladem úspěchu těchto ambiciózních záměrů. Provedení a úspěch strategie Rady „1+2“⁽¹⁵⁾ vyžadují prostředky, jež přesahují institucionální rámec a vyžadují, aby se co nejvyšší počet občanů a obyvatel Evropské unie cítil osloven a motivován.

Výbor schvaluje akční rámec ve prospěch výuky a studia jazyků, a podotýká, že jeho úspěšnost bude záviset na spolupráci osob v první linii, tj. na jedné straně učitelů samotných, a žáků na straně druhé.

Před přijetím nových opatření by Komise a Rada měly stabilizovat svoji strategii tím, že lépe informují veřejnost a mládež o konkrétních důvodech, které je vedly k výběru této konkrétní diversifikace, namísto aby povzbuzovaly užívání jediného společného jazyka, ať už se jedná o jazyk živý či starý, moderní či umělý.

Základní důvody lze stručně a schematicky shrnout takto:

⁽¹⁴⁾ Výše citované stanovisko CdR 33/2006.

⁽¹⁵⁾ Jeden mateřský a dva živé cizí jazyky, Zasedání Evropské rady v Barceloně ve dnech 15. a 16. března 2002, Závěry předsednictví, část I, 43.

— podpora užívání a propagace jediného živého a hegemonického jazyka vytváří nerovná ekonomická zvýhodnění země původu a může vést k omezení kulturních práv a světového dědictví,

— náklady na výuku a rozšíření vědecky naplánovaného evropského jazyka, jako je esperanto, by byly nižší (délka výuky a přechodu od stávajícího jazyka)⁽¹⁶⁾ než u existujícího jazyka živého, avšak politické a kulturní podmínky převažující v Evropské unii nejsou ani v tomto století jednotné⁽¹⁷⁾,

— přechodný scénář spočívající v rozšíření počtu známých a užívaných jazyků v evropské geografické a politické oblasti musí být stabilizován zvýšením počtu osob, které jimi hovoří.

Proto Výbor doporučuje, aby Komise ve fázi přípravy programů náležitě zohlednila současné generace mladých a méně mladých dospělých, a to z hlediska celoživotního vzdělávání a jejich kulturních práv.

Mladé je třeba informovat a motivovat ke vstupu do profesí v oblasti komunikace 21. století na základě mnohojazyčnosti a vícejazyčnosti⁽¹⁸⁾. Profese, jež předpokládají profesionální a hlubokou znalost jazyků (lingvisté, tlumočníci, překladatelé a učitelé) by měly být více či lépe hodnoceny, přičemž první prostředkem k naplnění tohoto cíle by bylo uznání jejich sociální role a zapojení současných praktiků.

⁽¹⁶⁾ Výuka cizích jazyků jako veřejná politika (L'enseignement des langues étrangères comme politique publique), François GRIN, 2005.

⁽¹⁷⁾ Grin, 2005, viz výše, pozn. 59 a 84: „Celý svět zapomněl, že řada států podporovala v době Společnosti národů přijetí esperanta jako mezinárodního jazyka, a že plenární shromáždění UNESCO v letech 1954 a 1985 přijala usnesení ve prospěch esperanta. Tento záměr tehdy (v září 1922) zablokovala Francie, která zakázala jeho výuku a propagandu jako nebezpečný způsob šíření internacionalismu a konkurenci pro úlohu francouzského jazyka ve světě.“ Můžeme citovat také pana Umberta Eca, v roce 1992 vedoucího evropské katedry na Collège de France v Paříži, a jeho inaugurační přednášku „Hledání dokonalého jazyka v dějinách evropské kultury“ („la Quête d'une langue parfaite dans l'histoire de la culture européenne“).

Zde Výbor podotýká, že staré jazyky, takzvané mrtvé, pomalu přestaly být vyučovány. Přesto kromě pátrání, která *lingua franca* (společný jazyk) by případně byla nejvhodnější pro současný evropský svět, tyto jazyky měly v sobě zárodky snadného vzájemného porozumění mezi Evropany, neboť jsou základem mnoha evropských jazyků (sdíleným jazyky indoevropskými i ugrofinskými) a jejich znalost umožňuje rychlé osvojení dalších jazyků.

⁽¹⁸⁾ Existuje několik definic vícejazyčnosti a mnohojazyčnosti. Pro některé je vícejazyčnost schopností jednotlivce hovořit více jazyky, zatímco mnohojazyčností se rozumí společenské prostředí na určitém zeměpisném prostoru, kde se užívá více jazyků (Assises européennes du plurilinguisme, 2005). Jiní tyto pojmy definují právě opačně (GRIN, 2005). Pro Komisi mnohojazyčnost pokrývá oba tyto aspekty, schopnosti jednotlivce i kolektivní prostředí.

Jazykové vzdělávání v raném věku dle doporučení Komise vyžaduje, jak Komise uznává na jiném místě, prostředky a náležitě vyškolený personál, avšak také trvalou přízeň rodičů vůči navrhovaným směrům, tedy diversifikaci volby.

Výbor rovněž uznává pozitivní úlohu rodiny v procesu usnadnění výuky v raném věku, a zdůrazňuje kulturní přínos rodin se „smíšenou kulturou“, jako jsou rodiny s rodiči pocházejícími z různých zemí. Jak potvrzuje několik evropských a kanadských studií, tyto rodiny jsou obvykle nositeli kultury otevřenosti a tolerance po několik generací.

- h) U kapitoly o překladatelích a tlumočnících Výbor zdůrazňuje, že potřeby nejsou jen institucionální či profesní a ekonomické, ale že je třeba naslouchat i ostatním zúčastněným. Sociální a kulturní potřeby zasluhují dvojnásobnou pozornost z hlediska základních lidských práv a dokončení vnitřního trhu.

Například když slyšíme ze všech stran, že potřeby překladů a tlumočení nelze pokrýt z důvodu naprostého nedostatku tlumočnicků a překladatelů či z důvodů finančních, navrhuje Výbor, abychom se zamysleli nad zodpovědností států a EU – nedostatečné vzdělávání, diversifikace jazyků, náklady na vzdělávání, platy a status. Výbor odkazuje na všechny aspekty, které uvádí výše, a dodává, že toto odvětví není jediným, kde se nedostává profesionálů a demografický deficit nemůže být příčinou všech nedostatků. Rovnováha mezi nabídkou a poptávkou v tomto segmentu pracovního trhu nebyla jistě dostatečně brána v úvahu, přestože evropská integrace, postupné rozšiřování a globalizace se mohly stát vhodným podnětem k ponaučení z minulosti.

V Bruselu dne 26. října 2006

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Výbor proto doporučuje členským státům, aby aktivně přispívaly k formování budoucnosti v této oblasti a v tomto bodě vyjadřuje Komisi podporu.

4.2 Závěrem Výbor vyjadřuje přání, aby Komise uspořádala poznatky, které má nebo by mohla mít k dispozici v oblasti monitorování předchozích jazykových politik členských států, aby mohla zhodnotit opatření, jež předepisuje členským státům.

4.3 Výbor zaznamenává úsilí Komise a schvaluje záměr inovačního postupu, podporuje jazykovou rozmanitost jako nositele rozmanitosti a pluralismu kulturního, sociálního a politického, a je si vědom rizika kontraproduktivního posílení institucionalizace užívání omezeného počtu jazyků. Výbor očekává od ohlášeného příštího sdělení, že bude předmětem širší konzultace občanské společnosti.

4.4 Výbor oceňuje iniciativu Komise zaměřenou na posílení podpory univerzitního výzkumu vysokého školství v rámci 7. rámcového programu pro výzkum, a doporučuje neopírat se pouze o akademické práce, ale také o činnost sdružení aktivních v této oblasti ⁽¹⁹⁾.

Výbor v příloze k tomuto stanovisku odkazuje na obsah Evropského zasedání o vícejazyčnosti (Assises européennes du plurilinguisme), již v listopadu 2005 uspořádala sdružení organizované občanské společnosti ⁽²⁰⁾ a s ním bylo rovněž spojeno Fórum kulturních institutů (Forum des Instituts culturels) ⁽²¹⁾. Toto zasedání dospělo k vypracování „Charty vícejazyčnosti“, o níž se diskutuje na stránkách sdružení ASEDIFRES, jež navrhlo její předložení představitelům Evropského parlamentu a ostatních institucí. Výbor jako „most mezi občanskou společností a institucemi“ podporuje takové iniciativy jako dobrý postup.

⁽¹⁹⁾ Jako například: Lingua Mon, Casa de les llengües, projekt „Maison des langues en danger“, linguamon@linguamon.cat; Babel, síť sdružení dobrovolných tlumočnicků a překladatelů, již působí na světových a regionálních sociálních fórech; dále např. ASEDIFRES www.europe-avenir.com, sdružení, jež byla spolupořadatelem akce „Assises européennes du plurilinguisme“ v listopadu 2005.

⁽²⁰⁾ Seznam účastníků, závěry a zápisy i s příspěvky jsou uvedeny v poznámce 21.

⁽²¹⁾ Členy fóra jsou: Alliance française, Švédské kulturní centrum, Centrum italského jazyka a kultury, Institut Londýnské univerzity v Paříži, Institut Camoes, Cervantesův institut, Finský institut, Goethův institut, Maďarský institut, Nizozemský institut. <http://www.forumdeslangues.net>.